

Krisen i de baltiske lande

De baltiske »tigerøkonomier« gik fra rekordhøj vækst og overophedning til kraftigt fald under finanskrisen. Efter en hård kur med statslige stramninger og store interne devalueringer med fald i produktion, løn og beskæftigelse er der nu en mere balanceret vækst.

NIELS MYGIND

Professor ved Institut for International
Økonomi og Virksomhedsledelse,
Copenhagen Business School – CBS

De baltiske lande blev ramt hårdt af den finansielle krise i 2008; men efter en meget stram kur har disse økonomier igen pæne vækstrater. Hvad var baggrunden for krisen i de baltiske lande? Hvilke særlige forhold spillede ind på kriseforløbet og genopretningen? Hvad er fremtidsudsigterne?

Baggrund

Siden de baltiske lande blev uafhængige af Sovjetunionen i 1991, har de været igennem en hård og relativt hurtig omstillingsproces fra kommandoøkonomi til markedsøkonomi med en demokratisk overbygning. Produktionen faldt drastisk i første halvdel af 1990'erne ned til 50-60 % af niveauet i 1989. Det gamle produktionsapparat skulle omstilles til helt nye spilleregler. Det meste af det gamle blev lukket ned, og det tog mange år at opbygge nye produktionslinjer og virksomheder med nye kompetencer både i virksomhederne og i det administrative apparat; det tog tid at opbygge nye handelsforbindelser osv. Befolkningstallet faldt også kraftigt gennem 1990'erne dels fordi især mange russisktalende forlod Estland og Letland, dels fordi fødselsraten samtidig faldt drastisk i alle tre lande, jf. tabel 1. Vendingen i produktionen kom i midten af 1990'erne med Estland lidt foran i omstillingen. Estland nød godt af det tætte geografiske, sproglige og kulturelle forhold til Finland, der allerede i 1992 overhalede Rusland som Estlands vigtigste handelspartner. Allerede i juni 1992 gik Estland fra den russiske rubel til sin egen estiske krone med direkte link til D-Marken. Operationen lykkedes og fra skyhøje inflationsrater kom prisudviklingen efter få år ned i et leje svarende til EU-niveauet plus den ekstra inflation, som gælder for lande, der indgår i en indhentningsproces for produktivitet, lønninger og priser. Månedslønnen steg over en årrække fra et ekstremt lavt udgangspunkt til 30-50 % af EU-niveauet.

Denne indhentningsproces var mulig, fordi de baltiske lande gennem liberalisering og privatisering i løbet af 1990'erne

tilpassede deres institutioner – spilleregler – til markedsøkonomi. Det gik hurtigst og mest konsekvent i Estland, hvor markeds-liberale politiske partier har domineret regeringerne i en længere årrække. Omstillingen betød samtidig, at det sociale sikkerhedsnet blev udhulet, og indkomstforskellene steg kraftigt. Men hverken i Estland eller Letland kom der en politisk/social reaktion på de første års store fald i produktionen og den øgede ulighed. For flertallet i befolkningen var det væsentlige landets uafhængighed af Sovjetunionen og integrationen med de vestlige økonomier. Samtidig tilhørte væsentlige dele af den traditionelle arbejderklasse det store russisk talende mindretal, som ikke havde stemmeret til parlamentet. Det dominerende politiske spørgsmål i Estland og Letland var ikke økonomien, men det nationale spørgsmål i forhold til dette store russisktalende mindretal.

I Litauen kom der derimod en tidlig politisk reaktion på omstillingskrisen og faldet i produktionen. Arbejderpartiet ledet af den tidligere kommunist leder, Brazauskas, kom tilbage til magten i 1992/93. Det medførte blandt andet, at privatiseringens første fase i Litauen i høj grad blev baseret på folke- og medarbejderaktier, mens hovedparten af de større virksomheder i Estland og Letland fra starten fortrinsvis blev solgt til udenlandske investorer.

Generelt var alle tre baltiske lande relativt hurtige i deres omstillingsproces og i deres integration med Vesten. Fra at være en del af det sovjetiske planapparat blev de efter 13 års omstilling optaget i EU i 2004. De udenlandske investeringer steg til et højt niveau i denne omstillingsproces. Estland topper listen for FDI per capita i Østeuropa. De fleste større virksomheder, herunder banksektoren blev overtaget af især nordisk kapital. Det betød samtidig en stor kapitaltilstrømning gennem disse banker.

De baltiske tigerøkonomier i nullerne – overophedning

De baltiske økonomiers hurtige omstillingsproces og deres dybe integration med de vestlige økonomier var tæt forbundne. En hurtig markedsorientering af institutionerne fremmede handel og udenlandske investeringer, og de udenlandske virksomheder var med til at skabe en hurtig omstilling af såvel produktionsapparatet som det finansielle system.

Efter den tidlige omstilling og det store fald i produktionen var der i Letland og Litauen meget høj arbejdsløshed på omkring 15 % gennem 1990'erne. Op mod år 2000 var væsentlige dele af den institutionelle omstilling gennemført. Alle tre baltiske lande havde ledig og ganske højt kvalificeret arbejdskraft med relativt lave lønninger. Der var rigelig tilgang af kapital, og en væsentlig del af produktionsapparatet var udskiftet eller under fornyelse. På denne baggrund fik de baltiske lande i de efterfølgende år rekordhøje vækstrater. Der blev talt om »de baltiske tigerøkonomier« med tocifrede vækstrater op til finanskrisens gennembrud.

Samtidig var der store underskud i udenrigshandelen og på betalingsbalancen. I første omgang var dette ikke foruroligende, for en periode med opgradering af produktionsapparatet vil typisk føre til underskud i de eksterne balancer i de første år. Efterfølgende kan der forventes en stigning i eksporten og tilbagebetaling af udlandsgælden. I de første år var der ingen problemer med finansieringen. Underskuddet på betalingsbalancen blev dækket af direkte investeringer fra udlandet inklusiv geninvestering af overskud i de udenlandsk ejede virksomheder. Hertil kom i stigende grad overførsler af kapital fra de udenlandske moderbanker til relativt billige udlån både til virksomheder og i stigende grad også til privatforbrug. Dette gav imidlertid et stærkt pres på de nye hurtigt voksende markeder for ejendomme og byggeri.

Alle tre baltiske lande havde på dette tidspunkt fastlåst deres valutaer til euroen – Estland og Litauen i form af currency boards og Letland med en snævert defineret fastkurspolitik. Dette medførte, at eurolån blev betragtet som kurssikre. Samtidig var renten på disse lån meget tæt på euro-renten og efterhånden betydeligt lavere end inflationen. Dette gav en negativ realrente og derfor yderligere efterspørgsel efter disse billige lån, og de udenlandsk ejede banker fortsatte med at overføre kapital og give lån med rund hånd. Dette medførte en belåningsgrad langt ud over, hvad de lokale banker selv kunne finansiere gennem kundernes indskud. Den totale bankgæld for husholdninger og virksomheder steg til omkring 90 % af BNP i Estland og Letland i 2008 og til 65 % af BNP i Litauen. Udlånene udgjorde over 200 % af indskuddene og forskellen var først og fremmest finansieret af udlånslån fra de udenlandske moderbanker; men kapitaltilstrømningen kom også fra de internationale kapitalmarkeder samt bankindskud fra Rusland (EIU, 2012 side 27).

Mange af disse penge blev investeret i fast ejendom, og på denne måde blev der fra omkring 2005 opbygget en betydelig boble på ejendomsmarkedet i alle tre baltiske lande. I perioden

2004-2006 steg boligpriserne realt i gennemsnit per år med 38 % i Letland, 33 % i Estland og 31 % i Litauen (EBRD 2007, side 30).

Arbejdsmarkedet blev også presset, arbejdsløsheden faldt til det hidtil laveste niveau, og lønninger og priser begyndte at accelerere. I Letland nåede inflationen op på 16 %, og underskuddet på betalingsbalancen kom over 22 % af BNP både i 2007 og 2008. De baltiske økonomier havde således i starten af 2008 nået et punkt, hvor der måtte ske en kraftig opbremsning uafhængigt af udviklingen i verdensøkonomien. Denne opbremsning startede faktisk før Lehman Brothers' konkurs og finanskrisens gennembrud i september 2008.

Den økonomiske politik op til krisen

Estland har været præget af en liberalistisk økonomisk politik, hvor statslig intervention var meget begrænset. Valutakursregimet med currency board medførte, at pengemængden var direkte knyttet til størrelsen af valutakursreserverne. Der blev kun udstedt kronersedler i takt med udviklingen i valutaeserven. Et pres på denne reserve udløste således automatisk en stramning af pengepolitikken. Finanspolitikken var begrænset af samme årsag, fordi staten ikke kunne trække på nationalbankens seddelpresse. Det var direkte indført i den estiske grundlov, at staten skulle balancere sine finanser. Når der alligevel i enkelte år kan konstateres negative tal ifølge nogle definitioner, kan det forklares med forhold som træk på tidligere års overskud eller privatiseringsindtægter, som ikke blev indregnet i opgørelsen af statens underskud. Dette betød, at den estiske stat generelt førte en meget passiv økonomisk politik, som kun i meget begrænset grad kunne imødegå konjunkturmæssige udsving på markedet. Men det betød samtidig, at Estland ved krisens gennembrud i 2008 ikke var tynget af en stor statsgæld. I 2008 var den offentlige bruttogæld kun omkring 5 % af BNP, og der var faktisk en betydelig statslig opsparnet nettoformue, når blandt andet statens aktiebeholdning medregnes.

Noget lignende har været gældende for Litauen, der fra 1994 også indførte currency board. Letland havde også begrænset råderum i den økonomiske politik dog med mulighed for en lidt mere aktiv pengepolitik til understøttelse af den faste kurs for den lettiske lat. Hverken i Letland eller Litauen var finanspolitikken så fast som i Estland, men dette medførte ikke en dæmpning af konjunkturudsvingene. Tværtimod har den førte politik været procyklisk og medførte en forstærkelse af de økonomiske udsving i de senere år. Der blev således ført en ret lempelig finanspolitik i årene med overophedning og lav arbejdsløshed. Her burde statsbudgettet have udvist betydelige overskud, men både i Letland (bortset fra 2007) og Litauen var der underskud på statsbudgettet. Muligheden for at dæmpe overophedningen og begrænse såvel den private som den offentlige gældsætning blev ikke udnyttet. Derfor manglede den nødvendige buffer, da krisen brød igennem, og i stedet for at gennemføre en ekspansiv økonomisk politik, da efterspørgslen faldt og arbejdsløsheden steg, var begge lande tvunget til yderligere at stramme skruen og dermed gøre nedturen endnu stejlere.

Krisen

Bagsiden af den dybe integration med Vesten var en stigende afhængighed af den økonomiske udvikling i Vesten. Derfor slog den finansielle krise især hårdt igennem på de mest vestligt orienterede lande i Østeuropa, herunder de tre baltiske lande. De er samtidig meget små og meget åbne økonomier, og derfor er de dybt afhængige af udviklingen i omverdenen. De havde brug for en fortsat stor kapitaltilstrømning og for en kraftig vækst i eksporten. Men finanskrisen betød, at de internationale kapitalmarkeder lukkede for nye lån, og samtidig klippede de udenlandske moderbanker det meste af den finansielle navlestreng til de baltiske økonomier. I tiden efter finanskrisens gennembrud betød de reale effekter et drastisk fald i verdenshandelen og i østlandenes eksport til vesten. Derfor blev de baltiske lande dobbelt hårdt ramt.

Industriproduktionen faldt med 20-30 % og BNP med 15-22 % i 2008-2009. Faldet i BNP medførte, at den private gæld i første omgang steg til over 100 % af BNP. Samtidig betød faldende boligpriser, faldende indkomster og stigende arbejdsløshed, at mange private husholdninger og virksomheder ikke kunne servicere deres gæld. I Estland blev huspriserne halveret fra september 2007 til september 2009. I Letland faldt de med 70 % og i Litauen med 30 % i samme periode. Derfor steg andelen af dårlige lån meget kraftigt fra under 1 % til 7 % af lånebeholdningen i Estland og helt op til 19 % i Letland og Litauen (IMF 2011 s. 27). De skandinaviske moderbanker måtte derfor gennemføre betydelige nedskrivninger af værdien af deres lånebeholdning. Samtidig blev disse banker langt mere restriktive i deres udlånspolitik – et forhold, som fortsat i dag lægger en betydelig dæmper på vækstmulighederne.

Letland var det mest sårbare land med det højeste statslige underskud og den højeste statsgæld samt det mest sårbare valutakursregime. I december 2008 blev en af de store banker i Letland, Parex Banka overtaget af staten, som alternativ til lukning. Det blev hurtigt klart, at Letland ikke kunne forny sin gæld i udenlandsk valuta på de private lånemarkeder. Kun tilsagnet om en stor lånepakke på omkring 30 % af BNP fra IMF, ECB og de nordiske lande hindrede, at Letland måtte opgive den faste valutakurs. Alternativet ville være en betydelig devaluering, der ville ramme de mange euro-låntagere meget hårdt og samtidig give et sammenbrud i banksystemet. 80 % af de private lån var i euro (EIU 2009 side 14). Letland balance-rede således på randen af et finansielt sammenbrud, og kravene fra IMF og ECB i forbindelse med december 2008 aftalen var meget hårde (EIU, IMF):

Statsfinanserne skulle strammes med 8 % i det første år, og i alt blev der skåret svarende til 15 % af BNP. De statsansattes lønninger blev skåret med omkring 15 %. Pensioner blev ikke prisreguleret. Der blev gennemført en generel beskæring i alle statssektorer med 25 % og lagt loft over kommunale udgifter. Momsen blev øget fra 18 % til 21 %, og flere varekategorier kom under den høje moms. Den lave moms blev øget fra 5 % til 10 %. Afgifterne blev forhøjet på benzin, alkohol, spil m.v.

Ejendomsskatterne blev forøget, og subsidier til landbrug og transport faldt bort.

Samtidig blev der dog gennemført en vis lempelse i form af øget støtte til arbejdsløse, gratis sundhedsydelse til de mest udsatte, boligstøtte til de laveste indkomstgrupper, samt visse nye offentlige arbejder, mv. Projekter relateret til EUs struktur-fonde kørte uændret videre som en stabiliserende faktor.

I en situation med kraftigt stigende arbejdsløshed måtte Letland således gennemføre en meget hård stramning af statsfinanserne. Lønningerne på det private arbejdsmarked kom også under pres i lyset af virksomhedernes stramme situation og den kraftigt stigende arbejdsløshed. Gennemsnitslønnen i den private sektor faldt med omkring 6 % (IMF 2012).

Efter et drastisk fald på omkring 20 % i produktionen i 2008-09 vendte økonomien i 2010. I 2011 var der igen relativt høj vækst i Letland på 5,5 % og i 2012 forventes en vækst omkring 4 %. Letland fastholdt sin faste kurs i forhold til euroen. Støtteprogrammet fra IMF og ECB blev som planlagt afsluttet i december 2011. Væksten var især drevet af stigende eksport, og der var næsten balance på de løbende poster i 2012. Tilliden til den lettiske økonomi var genoprettet, og i sommeren 2011 og igen i februar 2012 lykkedes det Letland at optage de nødvendige udlandslån på det åbne internationale kapital marked til en rimelig rente.

Kuren lykkedes, og patienten overlevede, selvom der også er negative sider, som må med i regnestykket: Den kraftigt stigende arbejdsløshed især blandt unge forstærkede presset for emigration. Netto-emigrationen steg fra et niveau på omkring 8000 i 2007 til 22.000 i 2009. I alt var netto-emigrationen 116.000 i perioden 2008-2011 svarende til 5,5 % af befolkningen. Det er ofte relativt unge, veluddannede og dynamiske personer, som emigrerer. Dette kan derfor have negative langsigtede konsekvenser for væksten i Letland, med mindre denne arbejdskraft om få år vender tilbage med ekstra kapital og kvalifikationer.

Med betydelige opsparede statslige reserver havde *Estland* mulighed for at gennemføre en mere aktiv finanspolitik for at dæmpe den hårde nedgang i økonomien; men politikerne prioriterede en hård tilpasning med nedskæring af lønninger i den offentlige sektor med 7 %. Samtidig fik private virksomheder muligheder for også at sænke eksisterende lønkontrakter med 7 %. Prisregulering af pensioner blev sløjft, og tidligere opsparede pensionsreserver indgik som indtægter på statens budget for at sikre balancen. Desuden blev der skåret på forsvar, vedligeholdelse af veje og sundhedsudgifter mv. (EIU, 2009)

Resultatet var en stor stigning i arbejdsløsheden, hvor især de unge mellem 15-24 år, de lavt uddannede og det russisk-talende mindretal blev ramt. Arbejdsløsheden toppede for disse grupper med årsgennemsnit i 2011 på henholdsvis 22 %, 18 % og 26 % (OECD 2012, s. 23). Især bygge- og anlægsvirksomhed havde en hård nedtur med kraftig stigning i arbejdsløsheden.

den, men også industrien var hårdt ramt på grund af det store fald i eksporten i 2009. Dette vendte dog i løbet af 2010 hvor eksporten blev den stærkeste drivkraft for stigning i produktionen. I årene frem til 2008 var lønningerne steget langt hurtigere end i omverdenen; men udviklingen vendte drastisk i 2009 med store nominelle lønfald på 5-10 %.

I *Litauen* blev de offentlige finanser strammet i flere omgange af centrum-højre regeringen, som kom til efter valget i oktober 2008. Den gennemførte en forhøjelse af moms, afgifter og selskabsskat – sidstnævnte blev dog lempet igen senere. De offentlige lønninger og pensioner og visse sociale ydelser blev sat ned, og der var betydelige nedskæringer i offentlige udgifter til forsvar, veje m.v. Men sammenlignet med Estland og Letland var der i Litauen en mere klart defineret politisk modstand mod nedskæringspolitikken, og ved valget i oktober 2012 kom oppositionen til magten.

Målt i nominal lønnedgang var der i gennemsnit et fald i den offentlige sektor på 13 % fra sidste kvartal af 2008 til første kvartal 2010, og 11 % i den private sektor. Litauen havde betydelige statslige underskud i 2009-2011; men udlandsgælden var noget mindre end i Letland; den litauiske litas er bundet til euroen i et currency board, og Litauen kunne uden større problemer optage lån på de internationale kapitalmarkeder. Men arbejdsløsheden steg til 18 % i 2010, og netto-emigrationen var ligesom i Letland på omkring 5 % af befolkningen i perioden 2008-2011 (Statistics Lithuania).

Hvorfor var det muligt med en hård intern devaluering? Mange andre lande i Østeuropa imødegik finanskrisen gennem fald i valutakursen. Med udgangspunkt i en fast valutakurs eller currency board måtte de baltiske lande gennemføre tilpasningen gennem en såkaldt intern devaluering – hvor løn og priser falder i forhold til omverdenen. Dette betragtes normalt som en meget langsigtet proces; men den blev gennemført i løbet af 2-3 år i de tre baltiske lande. Hvordan kunne dette lade sig gøre uden store sociale spændinger og politisk ustabilitet?

Der kan nævnes to væsentlige årsager til, at der kunne gennemføres en så hård intern devaluering med kraftig lønnedgang kombineret med en stramning af de offentlige udgifter og forhøjelse af skatterne:

For det første må nedgangen ses i forhold til de tidligere års kraftige vækst. Selvom produktionen faldt med 15-20 % i 2008-2009 blev det mere en opvejet af stigningen 2005-2007. Letland blev således kun drevet tilbage til 2005-niveauet. Dette svarer nogenlunde til stagnationen i Danmark i samme periode. Det samme gælder lønniveauet, der i dag i gennemsnit har samme eller højere købekraft end i 2006.

I Letland var der demonstrationer og optøjer mod regeringen i januar 2009. Mistilliden var stor, ikke blot på grund af de hårde nedskæringer, men også på grund af tidligere korrupsions-skandaler. Derfor blev der dannet en ny koalition i slutningen af februar 2009 med Dombrovskis som regeringsleder.

Denne regering gennemførte nedskæringspolitikken; men det er bemærkelsesværdigt, at den havde bred opbakning både i parlamentet og i befolkningen. Den blev således genvalgt ved valget i oktober 2010 og ved det ekstraordinære valg i september 2011.

Estland var som nævnt det baltiske land med den bedst polstrede økonomi og bevarede relativt gode kreditvurderinger gennem krisen. Den liberalistisk orienterede regering blev genvalgt i 2011; dog havde Estland den største strejke i landets nyere historie i marts 2012, da lærerne krævede lønstigninger. I oktober gik sundhedsarbejderne i strejke; så der var stor utilfredshed blandt de offentligt ansatte med den hårde økonomiske politik.

I Litauen var der en klarere reaktion på nedskæringspolitikken. Vælgerne rykkede til venstre ved valget i oktober 2012, og centrum-venstre oppositionen vandt valget med løfter om en vis lempelse af den økonomiske politik. Den videre udvikling af euro-krisen og den nye regerings ambitioner om euro-medlemskab vil være afgørende for, om der faktisk bliver gennemført en lempelse af den økonomiske politik.

Netop udsigten til en yderligere integration i EU kan nævnes som en anden årsag bag accepten af den hårde proces med intern devaluering. Hvis euro-samarbejdet overlever disse års turbulens, vil sådanne små åbne økonomier ved at indgå i euroen kunne begrænse en del af det spekulative pres fra kapitalmarkederne, som Letland var udsat for i 2008/09. Medlemskab af euroen kan give investorer og långivere en større grad af sikkerhed for valutastabilitet. De baltiske lande har med deres direkte tilknytning til euroen allerede gennem flere år været underlagt restriktionerne ved valutabindingen. Med fuldt medlemskab vil de i højere grad kunne drage nytte af denne sikkerhed. Enkelte modstandere henviser dog til, at de med Sovjetunionen havde haft nok union; men den store del af befolkningen har fortsat en positiv opfattelse af EU og medlemskab af euroen.

Samtidig har den hårde kur i de baltiske lande medført et kraftigt fald i inflationen. I 2009 var der deflation i Estland og Letland. Dette medførte, at den sværeste hindring for de baltiske landes euro-medlemskab forsvandt. Generelt vil økonomier i en indhentningsproces som nævnt have ekstra inflation, så ikke kun produktion og indkomst, men også det interne prisniveau tilpasser sig opad til de lande, der bliver indhentet. (Litauen, der ellers opfyldte alle eurokriterierne helt tilbage i 2005, blev ikke optaget, fordi inflationen var 2,7 % og kriteriet var 2,6 %!).

I Estland har statsfinanserne stort set været i balance siden indførelse af den estiske krone og currency board i 1992. Der var ingen statsgæld, og selvom krisen medførte underskud enkelte år, var det ikke det store problem for Estland at opfylde denne del af euro-kriterierne. Da krisen samtidig gav rekordlav inflation, kunne Estland derfor blive medlem af Euroland fra januar 2011. Letland og Litauen satser på medlemskab fra 2014. Måske kan de ikke holde denne dato; men de har

gode muligheder for et hurtigt medlemskab efter krisens hårde tilpasningsproces.

Læren fra kriseforløbet i de baltiske lande

Selvom meget tyder på, at de baltiske lande nu er tilbage i et indhentningsforløb med relativt høje vækstrater, skal man være forsigtig med at tage krisepolitikken i disse lande som eksempel til efterfølgelse f.eks. i Sydeuropa.

De baltiske lande har gennemført en konsekvent intern devaluering med kraftig lønnedgang og hård nedskæring af de offentlige udgifter og forøgelse af skatter indenfor et regime med faste valutakurser/currency boards. Men tilpasningen har været meget hård med store omkostninger i form af høj arbejdsløshed og stor emigration, der formentlig vil dæmpe vækstmulighederne i de kommende år på grund af mindre tilgang af kvalificeret arbejdskraft. De politiske konsekvenser har været begrænsede. Der har generelt været forståelse i befolkningen for nødvendigheden af en stram økonomisk politik; men dette må ses på baggrund af det foregående meget høje vækstforløb og de gode udsigter for en fortsat høj vækst med indhentning af og yderligere integration med de vestlige nabøkonomier.

Set i bakspejlet er der bred enighed om, at der blev ført en for ekspansiv økonomisk politik i boom-årene op til krisen, og at de

udenlandske banker var med til at drive overophedningen gennem deres fortsatte overførsler af lån til kunderne i Baltikum. Især Estland kan formentlig opnå et mere stabilt vækstforløb, hvis der i fremtiden gennemføres en mere aktiv kontracyklisk økonomisk politik. Samtidig har både de lokale banker og deres moderbanker samt reguleringsmyndighederne på såvel nationalt som EU-plan lagt op til en stærkere regulering af den finansielle sektor i fremtiden.

Den store arbejdsløshed og ledig produktionskapacitet giver mulighed for nogle år med høje vækstrater, når den europæiske økonomi stabiliseres; men det kan ikke forventes, at de baltiske lande vil gentage tiger-økonomi vækstraterne fra årene før finanskrisen. Der vil næppe være udenlandske finansieringsmuligheder til en gentagelse af den ubalancerede vækst med store betalingsbalanceunderskud. Eksportudviklingen vil i højere grad sætte grænsen for importen, og en større del af investeringerne skal i fremtiden baseres på indenlandsk opsparing. Selvom Letland og Litauen har visse problemer med korrupsion, som lægger en dæmper på institutionernes effektivitet, har de baltiske lande gennemført langt det meste af den nødvendige institutionelle omstilling. Samtidig er deres produktion og indkomst per indbygger langt under vores niveau. Derfor kan der i de kommende år forventes en fortsat indhentningsproces med højere vækstrater end i de vestlige nabøkonomier.

Tabel 1. Nøgletal for udviklingen i de baltiske lande 1991-2012.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Estland																						
Befolkning i 1000	1561	1533	1494	1463	1437	1416	1400	1386	1376	1370	1364	1359	1354	1350	1346	1344	1342	1341	1340	1340	1340	
BNP vækst	-13,6	-14,2	-8,8	-1,6	4,5	5,9	11,7	6,8	-0,3	9,7	6,3	6,6	7,8	6,3	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3	2*
inflation	211	1076	90	48	28,8	23,1	10,6	8,2	3,3	4,0	5,7	3,6	1,3	3,0	4,1	4,4	6,6	10,4	-0,1	3,0	5,0	4*
budgetunderskud					1,6	0,1	2,4	-0,2	-3,0	0,2	0,8	0,9	1,9	2,1	2,0	2,6	2,8	-2,3	-1,5	0,0	1,0	-2*
betalingsbalance					-4,2	-8,4	-11,1	-8,6	-5,2	-5,3	-5,2	-10,6	-11,3	-11,4	-10,0	-15,4	-15,9	-9,3	3,6	2,9	2,2	2*
arbejdsløshed	1,5	3,7	6,6	7,6	9,7	9,9	10,4	9,5	11,6	13,1	12,4	9,4	10,7	10,0	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9	12,5	11*
Letland																						
Befolkning i 1000	2651	2614	2563	2521	2485	2457	2433	2410	2390	2373	2355	2339	2325	2313	2301	2288	2276	2266	2255	2239	2220	
BNP vækst	-12,6	-32,1	-5,0	2,2	-0,9	3,8	8,3	4,7	4,7	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,2	-18,0	-0,3	5,5	4*
inflation	172	243	108	35,9	25,0	17,6	8,4	4,7	2,4	2,6	2,5	1,9	3,0	6,2	6,7	6,5	10,1	15,4	3,5	-1,1	4,4	2*
budgetunderskud				-1,9	-2,7	-1,0	1,7	0,2	-3,1	-2,2	-1,1	-1,8	-1,3	-0,9	-0,9	-0,5	0,8	-2,6	-6,4	-6,8	-3,5	-2*
betalingsbalance		3,9	9,3	4,0	-0,3	-5,0	-5,6	-9,8	-9,0	-4,7	-7,5	-6,7	-8,2	-12,8	-12,4	-22,7	-22,3	-13,3	8,8	3,0	-2,2	-2*
arbejdsløshed					20,2	14,7	14,5	13,8	14,2	13,1	13,2	10,6	9,9	8,9	6,8	6,0	7,4	17,1	18,7	16,4	14*	
Litauen																						
Befolkning i 1000	3704	3700	3683	3657	3629	3602	3575	3549	3524	3500	3481	3469	3454	3436	3414	3394	3376	3358	3339	3287	3203	
BNP vækst	-5,7	-21,3	-16,2	-9,8	3,3	5,2	7,5	7,6	-1,1	3,3	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,7	1,3	5,9	3*
inflation	225	1021	410	72	40	24,6	8,9	5,1	0,8	1,0	1,4	0,3	-1,1	1,1	2,7	3,8	5,7	10,9	4,5	1,3	4,1	3*
budgetunderskud										-2,8	-1,7	-1,3	-1,2	-1,7	-0,5	-0,1	-0,7	-3,1	-9,1	-7,2	-5,5	-3*
betalingsbalance			-1,2	-1,4	-7,8	-8,6	-9,7	-11,5	-10,9	-5,9	-4,7	-5,1	-6,9	-7,6	-7,1	-10,7	-14,6	-13,4	4,7	1,5	-3,7	-2*
arbejdsløshed				17,4	17,1	15,6	14,1	13,7	13,4	15,9	16,8	13,0	12,9	11,3	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	15,4	14*

WDI (World Development Index – World Bank). Skøn for 2012, EIU afrundet.

LITTERATUR:

EBRD (2007): Transition Report 2007 – People in Transition, London.

EIU (2009): Economist Intelligence Unit – Country Reports – Latvia - January.

EIU (2012): Economist Intelligence Unit – Country Reports – Latvia – 4th Quarter.

IMF (2011): Republic of Estonia, Article IV Report, Washington, D.C.

IMF (2012): IMF Country Report no 12/31, February 2012, Washington, D.C.

OECD (2012): OECD Economic Surveys: Estonia 2012, Paris.